24/04/2019

“Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θελ’ να πεθάνω”

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

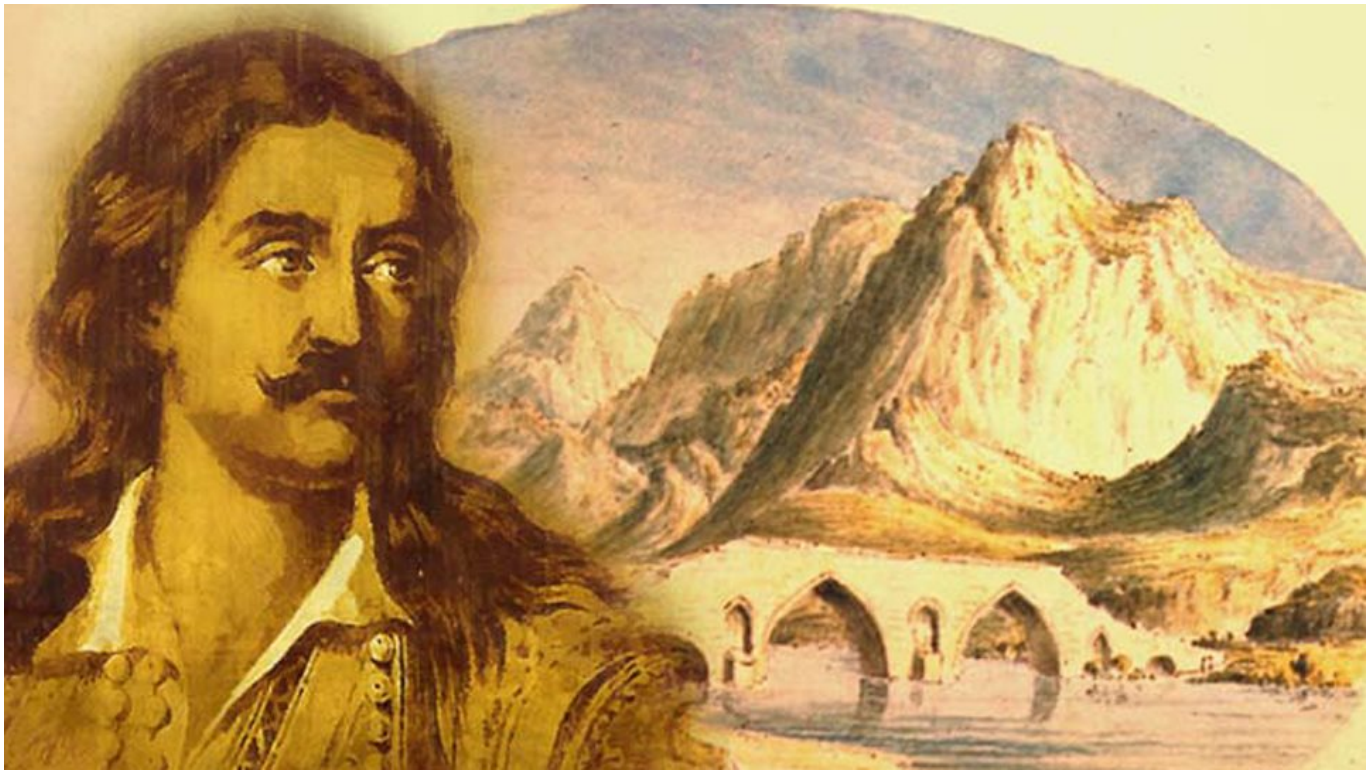

Ήταν 24 Απριλίου του 1821 όταν ο Αθανάσιος Διάκος, ένας εκ των πρωτεργατών του εθνικού ξεσηκωμού στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα και ήρωας της μάχης της εκτελείτο με φρικτό τρόπο “δια παραδειγματισμό” από τους Τούρκους

Ο Αθανάσιος Διάκος γεννήθηκε το 1788 στην Άνω Μουσουνίτσα της Φωκίδας (σημερινός Αθανάσιος Διάκος) και κατ’ άλλους στη γειτονική Αρτοτίνα, απ’ όπου καταγόταν η μητέρα του. Το πραγματικό του όνομα ήταν Αθανάσιος Γραμματικός.

Ο πατέρας του, Νικόλαος Γραμματικός, γνωστός στην περιοχή με το παρατσούκλι «ψυχογιός», μη μπορώντας να αντέξει τα βάρη της πολυμελούς οικογένειάς του, τον έστειλε δόκιμο μοναχό στο κοντινό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννου Προδρόμου, σε ηλικία 12 ετών. Πέντε χρόνια αργότερα χειροτονήθηκε διάκονος, αλλά γρήγορα εγκατέλειψε την καλογερική, όταν σκότωσε ένα Τούρκο αγά, επειδή, σύμφωνα με κάποια παράδοση, αυτός του έθιξε τον ανδρισμό του, θαμπωμένος από την ομορφιά του.

Ο νεαρός Αθανάσιος εντάχθηκε ως πρωτοπαλίκαρο στο σώμα του οπλαρχηγού

Γούλα Σκαλτσά, συνεχίζοντας την οικογενειακή παράδοση, καθώς ο παππούς και ο θείος του είχαν διατελέσει κλέφτες. Τότε έλαβε και το προσωνύμιο Διάκος, με το οποίο έγινε γνωστός και έμεινε στην ιστορία.

Το 1814 πήγε στα Ιωάννινα και εντάχθηκε στη σωματοφυλακή του Αλή Πασά, της οποίας επικεφαλής ήταν ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Όταν ο Ανδρούτσος διορίστηκε αρχηγός στο αρματολίκι της Λιβαδειάς, ο Διάκος τον ακολούθησε. Μετά την αποχώρηση του Ανδρούτσου, ο Διάκος ανακηρύχθηκε καπετάνιος του καζά (θρησκευτικού λειτουργού) της πόλης τον Οκτώβριο του 1820, ενώ την ίδια περίοδο μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία.

Στις 27 Μαρτίου 1821, ο Αθανάσιος Διάκος πρωτοστατεί στην κήρυξη της Επανάστασης στην Ανατολική Στερεά (Μονή Οσίου Λουκά), μετά από συνεννόηση με τους Αχαιούς, που είχαν επαναστατήσει μία εβδομάδα νωρίτερα. Έχοντας λάβει την άδεια του βοεβόδα της Λιβαδειάς Χασάν Αγά, κατορθώνει να στρατολογήσει 5.000 χωρικούς, με πρόσχημα την απόκρουση του Ανδρούτσου.

Στις 30 Μαρτίου, η Λιβαδειά πέφτει στα χέρια των επαναστατών και στη συνέχεια ο Διάκος οργανώνει την κατάληψη της Αταλάντης (31 Μαρτίου) και της Θήβας (1 Απριλίου), ενώ λίγο αργότερα κυριεύει το ισχυρό φρούριο της Μπουδουνίτσας (Μενδενίτσας). Ακολούθως, επιχειρεί να καταλάβει το Ζητούνι (Λαμία), το διοικητικό κέντρο της περιοχής και το Πατρατζίκι (Υπάτη), χωρίς, όμως, επιτυχία, καθότι ο τοπικός οπλαρχηγός Μήτσος Κοντογιάννης αρνείται να βοηθήσει, επειδή θεωρεί άκαιρο τον ξεσηκωμό.

Η Οθωμανική διοίκηση θορυβείται από τον ξεσηκωμό των ραγιάδων και διατάσσει τον Ομέρ Βρυώνη και τον Κιοσέ Μεχμέτ να καταστείλουν την Επανάσταση, τόσο στη Ρούμελη, όσο και στην Πελοπόννησο. Στις 17 Απριλίου οι δυο πασάδες με 8.000 άνδρες στρατοπεδεύουν στο Λιανοκλάδι, λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Λαμία.

Ο κίνδυνος είναι μεγάλος για τους επαναστατημένους Έλληνες. Οι οπλαρχηγοί της περιοχής συσκέπτονται στο χωριό Καμποτάδες (20 Απριλίου) και αποφασίζουν και υπερασπιστούν όλες τις διαβάσεις του Σπερχειού (Αλαμάνας), ώστε να αποκόψουν την πρόσβαση των Τούρκων προς τα Σάλωνα (Άμφισσα) και τη Λιβαδειά.

Το πρωί της 23ης Απριλίου οι Τούρκοι επιτίθενται ταυτόχρονα σε όλο το εύρος του ελληνικού μετώπου. Ο Διάκος υπερασπίζεται με τους λιγοστούς άνδρες του το ξύλινο γεφύρι της Αλαμάνας. Μάχεται ηρωικά, τραυματίζεται και τελικά συλλαμβάνεται αιχμάλωτος.

Ο επίλογος της μάχης της Αλαμάνας γράφεται την επόμενη ημέρα (24 Απριλίου). Ο τραυματισμένος Αθανάσιος Διάκος μεταφέρεται σιδηροδέσμιος στη Λαμία. Οι

Οθωμανοί του προτείνουν να προσκυνήσει και να συνεργαστεί μαζί τους. Ο Διάκος υπερήφανα αρνείται: «Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θελ’ να πεθάνω» φέρεται να τους απάντησε.

Ο ελληνικής καταγωγής Ομέρ Βρυώνης δεν θέλησε να τον σκοτώσει, αφού τον γνώριζε πολύ καλά από την αυλή του Αλή Πασά και εκτιμούσε τις ικανότητές του. Επέμενε, όμως, ο Χαλήλμπεης, σημαίνων Τούρκος της Λαμίας, ο οποίος έπεισε τον Κιοσέ Μεχμέτ, ιεραρχικά ανώτερο του Ομέρ Βρυώνη, ότι ο Διάκος θα έπρεπε να τιμωρηθεί παραδειγματικά, επειδή είχε σκοτώσει πολλούς Τούρκους.

Η ποινή που του επιβλήθηκε ήταν θάνατος διά ανασκολοπισμού και εκτελέστηκε την ίδια μέρα. Προτού ξεψυχήσει ο Διάκος λέγεται ότι αναφώνησε το αυτοσχέδιο τετράστιχο:

Για ιδές καιρό που διάλεξε
ο χάρος να με πάρει
τώρα π’ ανθίζουν τα κλαδιά
και βγάζει η γης χορτάρι

Ο μαρτυρικός θάνατος του Διάκου συγκλόνισε και ταυτόχρονα εμψύχωσε τους αγωνιστές. Η ζωή του και η μαρτυρική του θυσία ενέπνευσαν τη λαϊκή μούσα…

Ο Θάνατος του Διάκου
Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα,
καν ο Καλύβας έρχεται, καν ο Λεβεντογιάννης.
-Ουδ’ ο Καλύβας έρχεται, ουδ’ ο Λεβεντογιάννης,
Ομέρ-Βρυώνης πλάκωσε με δεκοχτώ χιλιάδες.

Ο Διάκος σαν τ’αγρίκησε, πολύ του κακοφάνη,
ψιλή φωνή ν’ εσήκωσε, τον πρώτο του φωνάζει:
– Το στράτευμά μου σύναξε, μάσε τα παληκάρια,
δωσ’ τους μπαρούτη περισσή και βόλια με τις φούχτες
γλήγορα και να πιάσωμε κάτω στην Αλαμάνα,
όπου ταμπούρια δυνατά έχει και μετερίζια.

Επήραν τ’ αλαφρά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,
στην Αλαμάναν’ έφτασαν κι’ έπιασαν τα ταμπούρια.
-Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιά μη φοβηθήτε,
ανδρεία ωσάν Έλληνες, ωσάν Γραικοί σταθήτε!

Εκείνοι εφοβήθηκαν κι’ εσκόρπισαν στους λόγγους.
Έμειν’ ο Διάκος στη φωτιά με δεκοχτώ λεβέντες,

τρεις ώρες επολέμαε με δεκοχτώ χιλιάδες.

Σκίστηκε το τουφέκι του κι’ εγίνηκε κομμάτια,
και το σπαθί του έσυρε και στη φωτιά ν’ εμπήκε,
έκοψε Τούρκους άπειρους κι’ εφτά μπουλουκμπασάδες.
Πλην το σπαθί του έσπασε ν’απάν’ από τη χούφτα
κι’ έπεσ’ ο Διάκος ζωντανός εις των εχθρών τα χέρια.
Χίλιοι τον πήραν απ’ εμπρός και δυο χιλιάδες πίσω.

Κι’ Ομέρ Βριώνης μυστικά στο δρόμο τον ερώτα:
– Γένεσαι Τούρκος, Διάκο μου, την πίστη σου ν’ αλλάξης,
να προσκυνάς εις το τζαμί, την εκκλησιά ν’ αφήσης;
Κι’ εκείνος τ’ απεκρίθηκε και με θυμό του λέει:
-Πάτε κι’ εσείς και’ η πίστη σας, μουρτάτες να χαθήτε,
εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θελ’ απεθάνω.
Αν θέλετε χίλια φλωριά και χίλιους μαχμουτιέδες,
μόνο πέντ’ έξι ημερών ζωή να μου χαρίστε,
όσο να φτάσ’ ο Οδυσσεύς και ο Θανάσης Βάγιας.

Σαν τ’ άκουσ’ ο Χαλίλμπεης με δάκρυα φωνάζει:
-Χίλια πουγγιά σας δίνω ‘γω κι’ ακόμα πεντακόσια,
το Διάκο να χαλάσετε, το φοβερό τον κλέφτη,
ότι θα σβήση την Τουρκιά και όλο το Δοβλέτι.

Το Διάκο τον επήρανε και στο σουβλί τον βάλαν,
Ολόρθο τον εστήσανε, κι’ αυτός χαμογελούσε.
Την πίστη τους τους έβριζε, τους έλεγε μουρτάτες.
– Εμέν’ αν εσουβλίσετε , ένας Γραικός εχάθη
ας είν’ καλά ο Οδυσσεύς κι’ ο καπιτάν Νικήτας,
αυτοί θα κάψουν την Τουρκιά κι’ όλο σας το Δοβλέτι.

Η Πελοποννησιακή παραλλαγή του τραγουδιού
Τρεις περδικούλες κάθουνται στου Διάκου το ταμπούρι,
μίνια τηράει τη Λειβαδιά κι’ άλλη το Καρπενήσι,
η Τρίτη νη καλύτερη μοιρολογάει και λέει:

– Πολλή μαυρίλα ν’ έρχεται στου Διάκου το ταμπούρι
καν ο Καλύβας έρχεται, καν ο Λεβεντογιάννης.
– Μήτε ο Καλύβας έρχεται μητ’ ο Λεβεντογιάννης,
Ομέρ Βριγιώνης, το σκυλί, με δεκοχτώ χιλιάδες.

Και ο σεΐζης του μιλάει του Διάκου και του λέει:

– Διάκο, πάμε να φύγουμε, πάμε στην Αλασσόνα,
π’ εκεί είν’ ο τόπος δυνατός, ταμπούρια για να πιάσ’ με
τ’ ασκέρια σου κιοτέψανε και πήρανε τους λόγγους.

Κι’ έμειν’ ο Διάκος μοναχός, με δεκοχτώ νομάτους,
τρεις ημερούλες πολεμάει και τρία μερονύχτια.
Εμαύρισε κι’ αράχνιασε, σα μαύρη καλιακούδα,
απ’ τις μπαρούτες τις πολλές κι’ απ’τα πολλά τα σμπάρα.

Τσακίστη το ντουφέκι του απ’τα πολλά ντουφέκια,
το ‘σπασε το σπαθάκι του απάν’ από τη χούφτα,
τότε τον πιάσαν ζωντανόν κειν’ τα κοντοτουρκάκια.

Κι’ ο Ομέρ-Βριγιώνης, το σκυλί, του Διάκου πάει και λέει:
– Διάκο, Τούρκος δε γένεσαι, πασά για να σε κάνω;
– Τι λες, μωρέ βρωμόσκυλο, τι λες, μωρέ μουρτάτη;
εγώ γραικός γεννήθηκα, γραικός θέλα πεθάνω.

Τότε τον βάλαν στο σουγλί και παν να τόνε ψήσουν,
κι’ ο Διάκος ετραγούδαγε της άνοιξης τραγούδι:
– Για ιδές καιρό που διάλεξε ο Χάρος να με πάρη,
τώρα το Μάη, την άνοιξη, π’ ανοίγουν τα λουλούδια!